

NRC pre laboratórnu diagnostiku v oblasti ľudského biomonitoringu

Ing. Daniela Borošová, PhD.

Regionálny úrad verejného zdravotníctva

Banská Bystrica

Bez ohľadu na to, kde žijeme, sme obklopení látkami životného prostredia. Sú vo vzduchu, ktorý dýchame, vo vode, ktorú pijeme, v potravinách, ktoré jeme, v produktoch, ktoré používame a oblečení ktoré nosíme. Väčšina z týchto látok sa prirodzene vyskytuje v životnom prostredí, ale mnohé sú produkované ľudskou činnosťou. Ich prítomnosť v našich telách a interakcie, ktoré vytvárajú, zostávajú do značnej miery neznáme.

<http://www.eu-hbm.info/cophes/human-biomonitoring#sthash.Vpjl6mir.dpuf>

Biomonitoring

- **vedecký prístup, pri ktorom sa sleduje obsah toxického prvku, chemickej zlúčeniny alebo jej metabolitu, tzv. biomarkera v ľudskom biologickom materiáli, v telesných tekutinách - krv, moč, sliny, materské mlieko, alebo tkanivách - vlasy, nechty, kosti, tuk a pod.**
- **je v súčasnosti považovaný za najúčinnjší nástroj pre identifikáciu, kontrolu a prevenciu expozície populácie toxickým chemickým kontaminantom.**

www.cdc.gov/biomonitoring/ - accessed March 2011

Zoznam riešených medzinárodných projektov (r. 1992-2012)

- **DEMOCOPHES, LIFE+ Project** (r. 2010-2013) **Demonstration Study of the Consortium to perform Human Biomonitoring on a European Scale**
Analýza biologického materiálu - stanovenia ortute v odobratých vzorkách vlasov
- **SYNERGY** (r. 2007-2011) **Large Pooled Analysis of Case-control Studies on the Interaction of Occupational Carcinogens in the Development of Lung Cancer**
Zber a spracovávanie expozičných dát pre Európsku databázu ExpoSyn za obdobie rokov 1975-2006 pre priemyselné karcinogény: azbest, chróm, nikel, kryštalické SiO₂ a polyaromatické uhľovodíky.
- **SEARCH** (r.2006-2009) **School Environment and Respiratory Health of Children**
Monitoring kvality vnútorného prostredia v európskych školách - monitoring CO, CO₂, PM₁₀, relatívnej vlhkosti, teploty a odber vzoriek ovzdušia (BTEX, NO_x, formaldehyd).

- **ASHRAM** (r. 2002-2004) **Arsenic Health Risk Assessment and Molecular Epidemiology**
Stanovenie arzénu v pitnej vode a **metabolitov arzénu v biologickom materiáli.**
- **CESAR II** (r. 1998-2000) **Štúdie programu EÚ INCO-COPERNICUS a Programu PHARE**
Stredoeurópska štúdia znečistenia ovzdušia a respiračného zdravia. Monitoring PM10, PM2.5, NO₂, SO₂ vo vnútornom ovzduší škôl a vo voľnom ovzduší vybraných miest SR.
- **EPRI II** (r. 1997-1998) **Arsenic in Coal Fly Ash Bioavailability Study**
Odber a analýza vzoriek ovzdušia a biologického materiálu (arzén, prašnosť)

- **Americko-slovenský vedecko-technický program Projekt č. 029-95 (r. 1996-2000) Analýza zdravotného rizika zo životného prostredia**
Meranie personálnej expozície, koncentrácie škodlivín vo vonkajšom a vnútornom ovzduší pre respirabilné pevné častice (PM10 a PM2.5), oxidy dusíka, sulfáty a nikotínu
- **EPRI I (r. 1993-1994) Occupational Exposure Assessment and Bioavailability of Arsenic**
Odber a analýza vzoriek ovzdušia a biologického materiálu (arzén, prašnosť)
- **CESAR I (r. 1994-1997) Štúdie programu EÚ INCO-COPERNICUS a Programu PHARE**
Monitoring PM10, PM2.5, NO₂, SO₂ vo vnútornom ovzduší škôl a vo voľnom ovzduší vybraných miest SR.

NRC pre laboratórnu diagnostiku v oblasti ľudského monitoringu

bolo zriadené MZ SR podľa § 8 ods. 2 zákona č. 355/2007, Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov rozhodnutím Č.: Z25349-2013-OOš zo dňa 29. 5. 2013,

s účinnosťou od

1. júla 2013

Hlavné zameranie činnosti NRC

- **nadstavbová laboratórna diagnostika toxických chemických látok a ich metabolitov v ľudskom biologickom materiáli (krv, moč, vlasy, nechty)**
- **zavádzanie nových laboratórnych metodík a diagnostických postupov**
- **riešenie úloh a projektov na národnej aj medzinárodnej úrovni**
- **vytvorenie biobanky pre dlhodobé uchovávanie vzoriek biologického materiálu**
- **vytvorenie databanky pre archiváciu relevantných údajov a laboratórnych výsledkov**
- **metodická a konzultačná činnosť**
- **organizovanie odborných podujatí a školení v uvedenej problematike**
- **publikovanie výsledkov**

Členovia

Ing. Daniela BOROŠOVÁ, PhD. – iný odborný pracovník VŠ III. stupňa,
vedúca NRC

Mgr. Eva KRČMOVÁ – iný odborný pracovník VŠ II. stupňa, zástupkyňa
vedúcej NRC

doc. MUDr. Eleonóra FABIÁNOVÁ, PhD. - lekár, VŠ III. stupňa

Ing. Zuzana VASSÁNYI - iný odborný pracovník VŠ II. stupňa

MUDr. Zora KLÓCOVÁ ADAMČÁKOVÁ, PhD. - lekár, VŠ III. stupňa –
v tomto čase na MD

MUDr. Katarína SLOTOVÁ, PhD. - lekár, VŠ III. Stupňa

Ing. Alena PĹŽIKOVÁ - iný odborný pracovník VŠ II. stupňa

Ing. Dagmar ŠALIGOVÁ - iný odborný pracovník VŠ II. stupňa

Ing. Martin FRIČ, PhD. - iný odborný pracovník VŠ III. stupňa

Mgr. Katarína JANÍKOVÁ - iný odborný pracovník VŠ II. stupňa

Oblasti pôsobnosti NRC

- Stanovenie toxických a esenciálnych prvkov
- Stanovenie organických látok a ich metabolitov
- Stanovenie perzistentných organických polutantov

Stanovenie toxických a esenciálnych prvkov

- arzén (vlasy, nechty), antimón – metódou ETA AAS a HG AAS

- olovo v krvi a moči metódou ETA AAS

- olovo, kadmium, chróm, nikel vo vlasoch metódou ETA AAS

- ortuť vo vlasoch metódou CV AAS

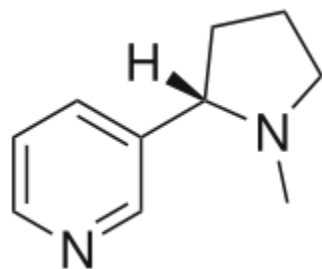

- vápnik v materskom mlieku metódou AES

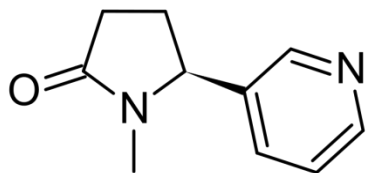

Stanovenie organických látok a ich metabolitov

➤ nikotín vo vlasoch HPLC-DAD

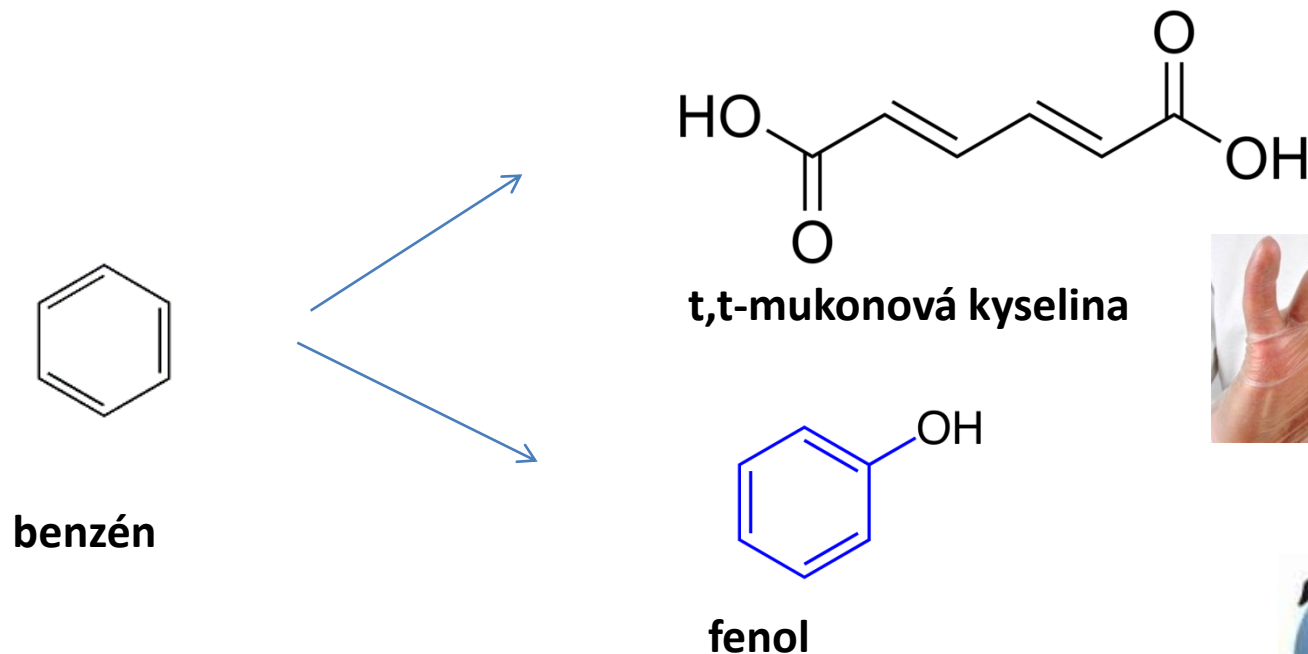
➤ kotinín (metabolit nikotínu) v moči HPLC-DAD

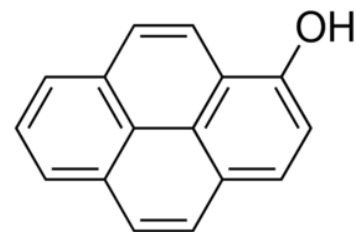
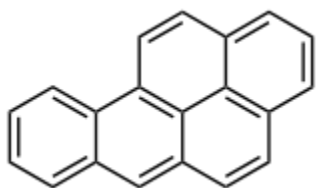
1. Konzultačný deň NRC HBM, 3.11.2015,
Banská Bystrica

- kyselina t,t-mukonova (metabolit benzénu) v moči HPLC-DAD
- fenol (metabolit benzénu) v moči spektrofotometricky a HPLC-FLD

➤ **1-hydroxypyren (marker PAU expozície) v moči HPLC-FLD**

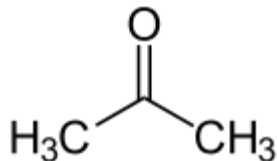
príklad PAU - Benzo[a]pyrén

PAU môže obsahovať štyri-, päť-, šesť- alebo sedem- kruhov

1-hydroxypyren

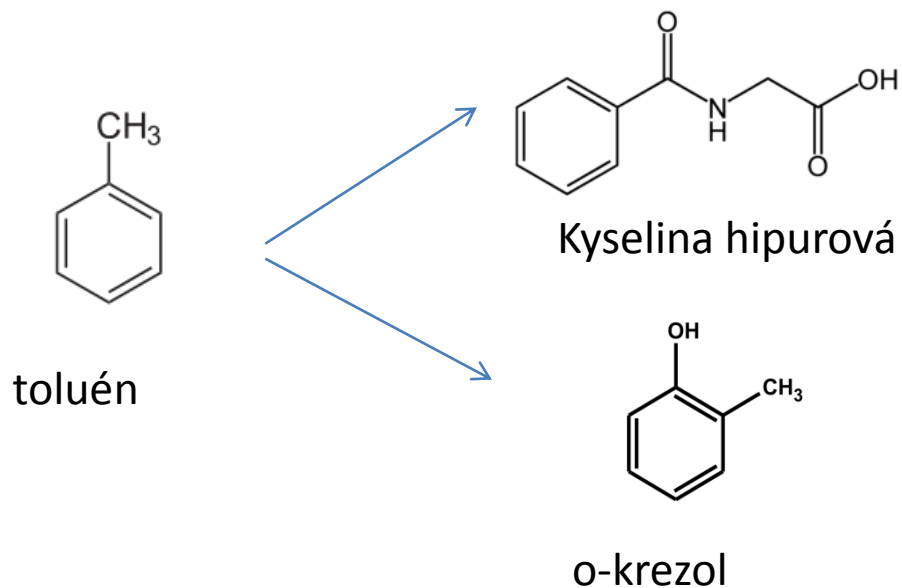

➤ **Acetón v moči GC-FID**

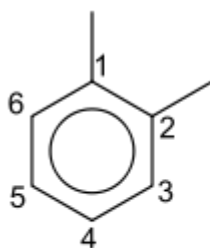

➤ kyselina hipurová (metabolit toluénu) v moči HPLC-DAD

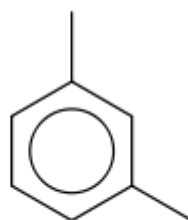
➤ o-krezol (metabolit toluénu) v moči HPLC-DAD

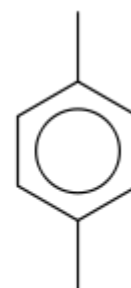
➤ **Kyseliny (2-,3-,4-)-metylhipurové (metabolity xylénov)**
v moči HPLC-DAD

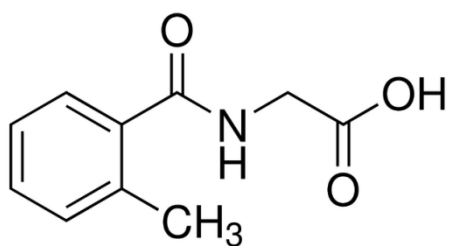
1,2-dimethylbenzene
(*ortho*-xylene)

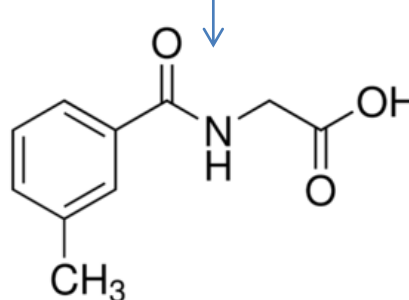
1,3-dimethylbenzene
(*meta*-xylene)

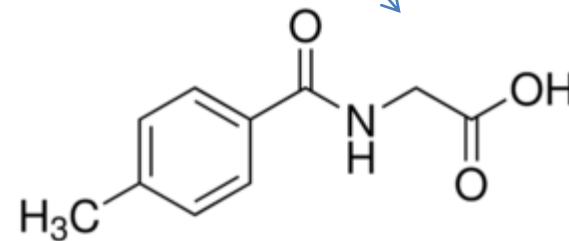
1,4-dimethylbenzene
(*para*-xylene)

Kyselina 2-metylhipurová

Kyselina 3-metylhipurová

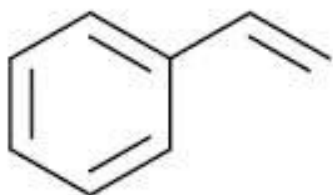

Kyselina 4-metylhipurová

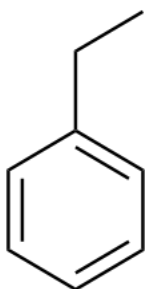

➤ **kyselina mandľová (metabolit styrénu, ethylbenzénu) v moči HPLC-DAD**

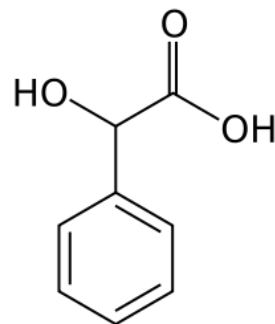
➤ **kyselina fenyglyoxylová (metabolit styrénu, ethylbenzénu) v moči HPLC-DAD**

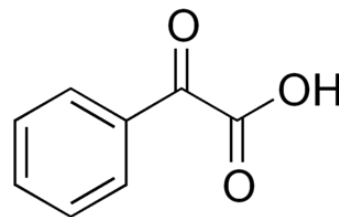
Styrén

Etylbenzén

Kyselina mandľová

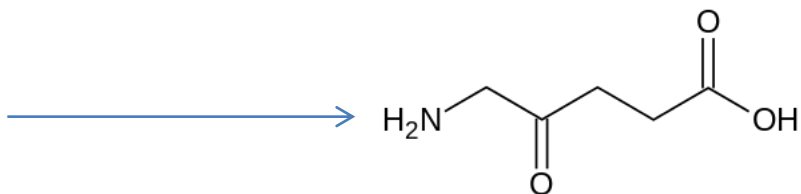
Kyselina fenyglyoxylová

➤ kyselina δ -aminolevulová (marker expozície olovu) v moči
spektrofotometricky

olovo

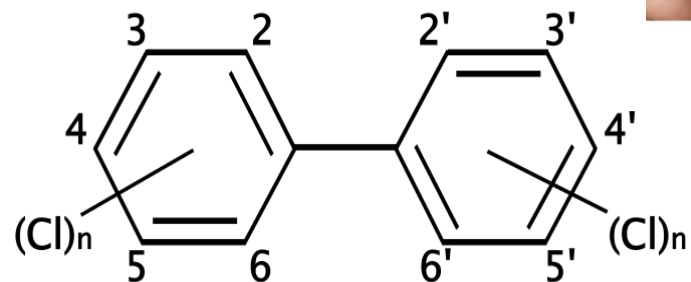

Kyselina δ -aminolevulová

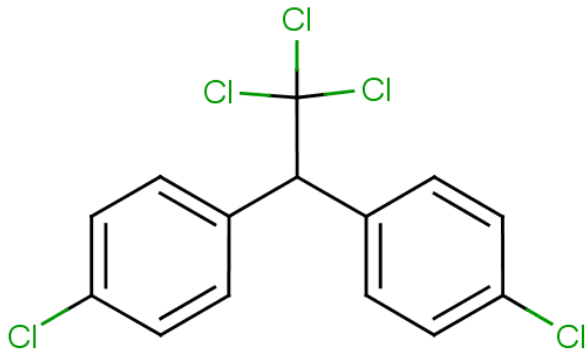
Stanovenie perzistentných organických polutantov

➤ PCB kongenéry (PCB 28, 52, 101, 138, 153, 180) v materskom mlieku GC-ECD

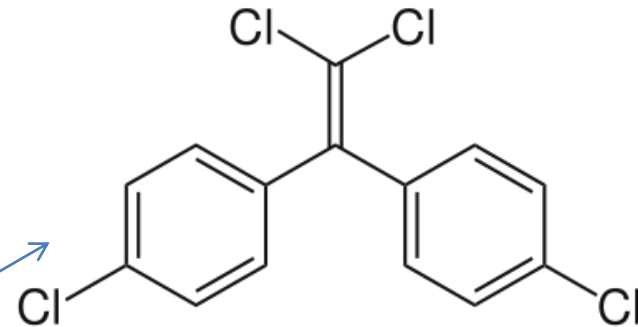
- 28: 2,4,4'-Trichlorobiphenyl
- 52: 2,2',5,5'-Tetrachlorobiphenyl
- 101: 2,2',4,5,5'-Pentachlorobiphenyl
- 138: 2,2',3,4,4',5'-Hexachlorobiphenyl
- 153: 2,2',4,4',5,5'-Hexachlorobiphenyl
- 180: 2,2',3,4,4',5,5'-Heptachlorobiphenyl

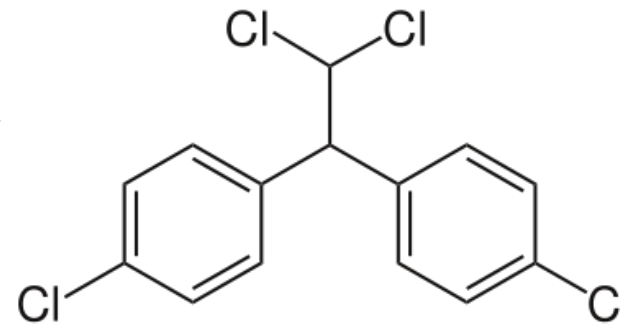
➤ Chlorované insekticídy (DDT a degradačné produkty DDE, DDD) v materskom mlieku GC-ECD

DDT - Dichlordifenyiltrichloretán

DDE- Dichlordifenyldichlorethylén

DDD - Dichlorodifenyldichloretáne

Ďakujem za pozornosť

daniela.borosova@vzbb.sk

1. Konzultačný deň NRC HBM, 3.11.2015,
Banská Bystrica